

УДК 342.77

**ДО ПИТАННЯ ГАРМОНІЗАЦІЇ АГРАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ
ЗА НАПРЯМКОМ ФОРМУВАННЯ ПРАВИЛ МАРКЕТИНГУ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В КОНТЕКСТІ СПІЛЬНОЇ
АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

Бицюра Л. В.

Національний університет біоресурсів та природокористування України, м. Київ, Україна

Досліджуються правові основи спільної аграрної політики Європейського Союзу та ступінь гармонізованості низки нормативно-правових положень національного законодавства України вимогам *acquiscommunitaire* за напрямком встановлення правил маркетингу сільськогосподарської продукції у сфері сільського господарства та розвитку сільської місцевості.

Ключові слова: *acquiscommunitaire*, гармонізація, спільна аграрна політика ЄС, правила маркетингу сільськогосподарської продукції.

Економічна інтеграція України та Європейського Союзу передбачає наближення завдань щодо розвитку українського сільськогосподарського виробництва до європейських стандартів. У цьому контексті важливо враховувати сучасні тренди реформування спільної аграрної політики (надалі – САП), що будуть актуалізувати нові вимоги до продукції, що постачається на європейські ринки [19, с. 12].

Головними елементами САП є: 1) система платежів фермерам не залежить від обсягів виробництва; 2) пов'язаність платежів з екологічними стандартами, стандартами харчової безпеки, охорони здоров'я та утримання тварин, а також підтримки високих аграрних та екологічних умов утримання земель; 3) вдосконалення політики розвитку сільської місцевості за рахунок надання додаткових коштів, нових заходів щодо захисту навколишнього середовища, покращення якості продуктів харчування та допомоги фермерам у досягненні виробничих стандартів ЄС; 4) скорочення прямих платежів для більших фермерських господарств з метою фінансування розвитку сільської місцевості; 5) угода щодо фінансової дисципліни гарантує, що аграрний бюджет до 2013 року не буде перевищено [19, с. 585].

Метою САП відповідно до статті 39 Договору про Європейський Союз¹ є: а) підвищення продуктивності сільського господарства через сприяння технічному прогресові, забезпечення раціонального розвитку сільськогосподарського виробництва та раціональне використання робочої сили; б) забезпечення належного рівня життя сільськогосподарської спільноти, зокрема збільшуючи особливий прибуток людей, що працюють у сфері сільського господарства; в) стабілізація ринків; г) забезпечення доступного постачання; г) забезпечення для споживачів сприятливих цін на товари. Для досягнення визначеної мети Європейська Комісія

гарантує, що продукція, яка вироблена в рамках квоти на виробництво країни і відповідає стандартам якості, купуватиметься за цінами, вищими, ніж середні світові ціни. Насамперед йдеться про прямі доплати до виробленої продукції, розмір яких безпосередньо залежить від якості зазначеної продукції. Досліджуваний механізм дозволяє отримувати прибуток виробникам та водночас підтримувати доступність цін на сільськогосподарську продукцію [1].

Так, серед пропозицій реформування САП: а) скасування виплат фермерам задля підтримки їхніх доходів, натомість видається необхідною концентрація ресурсів на інтенсивному розвитку сільських територій та сумісних із природними умовами видів агровиробництва; б) поступове скорочення прямих виплат і інструментів регулювання ринку, в майбутньому – повне їх скасування; в) бюджет, призначений на прямі виплати, перенаправляти на фінансування заходів по розвитку сільських територій і популяризацію якісної агропродукції, стимулювання споживання здорових продуктів на території ЄС і за її межами [19, с. 17].

В сучасних економічних умовах для України все більшої актуальності набуває вирішення проблем відповідності стандартів безпеки та якості продуктів харчування вимогам СОТ та їх гармонізація із законами, нормативами й стандартами Європейського Союзу, що відкриватиме Україні доступ до ринків і забезпечить значні прямі іноземні інвестиції.

Законодавство Європейського Союзу спрямоване на підтримку свободи торгівлі, відсутність тарифних та кількісних обмежень, якісне виробництво та стандартів відповідності сільськогосподарської продукції, враховуючи природу та індивідуальність кожного продукту. Загальна організація сільськогосподарських ринків зумовлює існування єдиної нормативно-правової основи управління торгівельними відносинами з державами – членами Європейського Союзу та третіми країнами.

Одним із пріоритетних напрямків спільної аграрної політики, що потребує досягнення відповідності національного законодавства стандартам Європейського Союзу, є визначення правил маркетингу сільськогосподарської продукції.

Фундаментальними актами Європейського Союзу за напрямком встановлення правил маркетингу сільськогосподарської продукції у сфері сільського господарства та розвитку сільської місцевості є: Регламент Комісії 1850/2006/ЄС від 14 грудня 2006 року щодо встановлення детальних правил для сертифікації хмелю [2], Директива Ради 66/401/ЄЕС від 14 червня 1966 року про торгівлю насінням кормових культур [3], Директива Ради 66/402/ЄЕС від 14 червня 1966 року про торгівлю насінням зернових культур [4], Директива Ради 68/193/ЄЕС від 9 квітня 1968 року про торгівлю садивного матеріалу винограду [5], Директива Ради 2008/72/ЄС від 15 липня 2008 року про торгівлю матеріалами для розмноження та садивного матеріалу, за виключенням насіння та овочевих культур [6], Директива Ради 2008/90/ЄС від 29 вересня 2008 року про торгівлю матеріалом для розмноження плодових культур та призначеними для садівництва плодовими культурами [7], Директива Ради 99/105/ЄС від 22 грудня 1999 року про торгівлю матеріалом для репродукції лісу [8], Регламент Комісії 2568/91/ЄЕС від 11 липня 1991 року про характеристики оливкової олії та осадів оливкової олії і відповідних

методів аналізу [9], Директива Ради 76/621/ЄС від 20 липня 1976 року щодо встановлення максимального рівня ерунової кислоти в олії та жирах, що призначаються для людського споживання та у продуктах харчування, які містять олію та жири [10], Директива Ради 2002/53/ЄС від 13 червня 2002 року щодо єдиного реєстру різних видів сільськогосподарських рослин [11], Директива Ради 2002/54/ЄС від 13 червня 2002 року про торгівлю насінням цукрового буряку [12], Директива Ради 2002/55/ЄС від 13 червня 2002 року про торгівлю насінням рослин [13], Директива Ради 2002/56/ЄС від 13 червня 2002 року про торгівлю насінневою картоплею [14], Директива Ради 2002/57/ЄС від 13 червня 2002 року про торгівлю насінням масляних та волокнистих культур [15], Регламент Комісії 1019/2002/ЄС від 13 червня 2002 року стосовно стандартів реалізації оливкової олії [16], Регламент Комісії 1221/2008/ЄС від 5 грудня 2008 року про встановлення стандартів реалізації фруктів та овочів [17], та який вносить зміни в Регламент 1580/2007/ЄС, Регламент 2200/96/ЄС та Регламент 1182/2007/ЄС.

Відмітимо, що основні положення, які регулюють виробництво, реалізацію та використання насіння і садивного матеріалу сільськогосподарських, лісових, квітково-декоративних, а також лікарських рослин, на які затверджено державні стандарти та визначають правові відносини між виробниками та споживачами насіння і садивного матеріалу та охороняють їх права містить Закон «Про насіння і садивний матеріал» (надалі – Закон).

Розглянемо більш детально дане питання на прикладі проведення порівняльно-правового аналізу Директив 68/193/ЄЕС, 2002/53/ЄС та Закону.

В Директиві Ради 68/193/ЄЕС містяться положення, які не враховані в законодавстві України, а саме:

- відображення інформації про генетично модифіковану продукцію в каталозі різновидів садивного матеріалу винограду із відповідною вказівкою на наявність свідоцтва, морфологічні та фізіологічні символи виробника, що забезпечують його ідентифікацію (стаття 5 f)
- вимог щодо зберігання, перевезення та розповсюдження матеріалу (статті 7 та 9);
- вимог до маркування та пакування садивного матеріалу винограду (Додатки III і IV);
- вимог щодо поширення садивного матеріалу та його технічної чистоти, яка повинна становити 96% (Додаток II), а також гарантування здійснення інспекцій за якістю врожаю та ґрунту щодо шкідливості вірусних організмів, які несуть вірусні захворювання (Додаток I).

Аналогічно не врахованими в законодавстві України залишились положення Директиви Ради Європи 2002/53/ЄС щодо:

- проведення оцінки екологічного ризику сільськогосподарських рослин у разі їх генетичної модифікації щоб уникнути негативних наслідків для здоров'я людини і навколишнього середовища (пункт 4 (а) статті 7);
- зазначення в каталозі сортів інформації про генетично модифіковані зміни рослин (пункт 5 статті 9).

Водночас, відмітимо, що окремі питання, які здобули правову регламентацію в досліджуваних актах Європейського Союзу мали відповідне регулювання в національному законодавстві.

Так, зокрема, у Директиві Ради 68/193/ЄЕС містяться положення, які враховані в законодавстві України, а саме, щодо забезпечення вимог до ведення каталогу різновидів садивного матеріалу винограду, в якому вказується наявність свідоцтва, морфологічні і фізіологічні символи виробника, за якими їх можна відрізнити одне від одного (стаття 5).

Врахованими також положення Директиви Ради 2002/53/ЄС щодо:

- встановлення вимог по веденню єдиного реєстру різних видів сільськогосподарських рослин для видачі свідоцтва і подальшого продажу (ст. 3).
- забезпечення схвалення сорту тільки у тому випадку, якщо він є відмінним, стійким і однорідним (пункт 1 ст. 4).
- забезпечення проведення експертизи, пробних вирощувань сільськогосподарських рослин з метою оцінки їх відповідності (пункти 1-3 ст. 7).
- проведення перевірки збереження сорту рослин на основі записів в каталозі (ст. 11).

Таким чином, врахування *acquiscommunautaire* положень у національному законодавстві України за напрямком спільної сільськогосподарської політики Європейського Союзу щодо формування правил маркетингу сільськогосподарської продукції у сфері насінництва та садівництва потребують значного удосконалення.

Список літератури

1. Договір про Європейський Союз // OfficialJournal C 115, 09.05.2008, p. 1-388.
2. Регламент Європейської Комісії 1850/2006/ЄС від 14 грудня 2006 року щодо встановлення детальних правил для сертифікації хмелю // OfficialJournal L 355, 15.12.2006, p. 72-87.
3. Директива Ради Європи 66/401/ЄЕС від 14 червня 1966 року про торгівлю насінням кормових культур // OfficialJournal L 125, 11.07.1966, p. 2298.
4. Директива Ради Європи 66/402/ЄЕС від 14 червня 1966 року про торгівлю насінням зернових культур // OfficialJournal L 125, 11.07.1966, p. 2309.
5. Директива Ради Європи 68/193/ЄЕС від 9 квітня 1968 року про торгівлю садивного матеріалу винограду // OfficialJournal L 93, 17.04.1968, p.15.
6. Директива Ради Європи 2008/72/ЄС від 15 липня 2008 про торгівлю матеріалами для розмноження та садивного матеріалу, за виключенням насіння та овочевих культур // OfficialJournal L 205, 01.08.2008, p.28-39.
7. Директива Ради Європи 2008/90/ЄС від 29 вересня 2008 року про торгівлю матеріалом для розмноження плодкових культур та призначеними для садівництва плодовими культурами // OfficialJournal L 267, 08.10.2008, p.8-22.
8. Директива Ради Європи 99/105/ЄС від 22 грудня 1999 року про торгівлю матеріалом для репродукції лісу // OfficialJournal L 11, 15.01.2000, p. 17-40.
9. Регламент Європейської Комісії 2568/91/ЄЕС від 11 липня 1991 року про характеристики оливкової олії та осадів оливкової олії і відповідних методів аналізу // OfficialJournal L 248, 05.09.1991, p. 1-83.
10. Директива Ради Європи 76/621/ЄС від 20 липня 1976 року щодо встановлення максимального рівня ерукової кислоти в олії та жирах, що призначаються для людського споживання та у продуктах харчування, які містять олію та жири // OfficialJournal L 248, 05.09.1991, p. 1-83.
11. Директива Ради Європи 2002/53/ЄС від 13 червня 2002 року щодо єдиного реєстру різних видів сільськогосподарських рослин // OfficialJournal L 193, 20.07.2002, p. 1-11.

12. Директива Ради Європи 2002/54/ЄС від 13 червня 2002 року про торгівлю насінням цукрового буряку // OfficialJournal L 193, 20.07.2002, р. 12-32.
13. Директива Ради Європи 2002/55/ЄС від 13 червня 2002 року про торгівлю насінням рослин // OfficialJournal L 193, 20.07.2002, р. 33-59.
14. Директива Ради Європи 2002/56/ЄС від 13 червня 2002 року про торгівлю насінневою картоплею // OfficialJournal L 193, 20.07.2002, р. 60-73.
15. Директива Ради Європи 2002/57/ЄС від 13 червня 2002 року про торгівлю насінням масляних та волокнистих культур // OfficialJournal L 193, 20.07.2002, р. 74-97.
16. Регламент Європейської Комісії 1019/2002/ЄС від 13 червня 2002 року стосовно стандартів реалізації оливкової олії // OfficialJournal L 155, 14.06.2002, р. 27-31.
17. Регламент Європейської Комісії 1221/2008/ЄС від 5 грудня 2008 року про встановлення стандартів реалізації фруктів та овочів, та який вносить зміни у Регламент 1580/2007/ЄС, Регламент 2200/96/ЄС та Регламент 1182/2007/ЄС // OfficialJournal L 336, 13.12.2008, р. 1-80.
18. Аграрне право України: [підручник] / [В. М. Єрмоленко, О. В. Гафурова, М. В. Гребенюк та ін.] / [за заг. ред. В. М. Єрмоленка]. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 610 с.
19. Спільна аграрна політика Європейського Союзу: можливості та виклики для України. Аналітична доповідь. – Національний інститут стратегічних досліджень, 2011.

Бицюра Л.В. К вопросу гармонизации аграрного законодательства Украины по направлению формирования правил маркетинга сельскохозяйственной продукции в контексте общей аграрной политики Европейского Союза /Л.В. Бицюра // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия : Юридические науки. – 2010. – Т. 24 (63). № 1. 2011. – С. 246-250.

Исследуются правовые основы общей аграрной политики ЕС и степень гармонизованности ряда нормативно-правовых положений национального законодательства Украины требованиям *acquiscommunitaire* по направлению установления правил маркетинга сельскохозяйственной продукции в сфере сельского хозяйства развития сельской местности.

Ключевые слова: *acquiscommunitaire*, гармонизация, общая аграрная политика ЕС, правила маркетинга сельскохозяйственной продукции.

Bytsura L. On the question of harmonization of agricultural legislation of Ukraine in the direction of forming the rules of marketing of agricultural products in the context of the Common Agricultural Policy of the European Union / L. Bytsura // Scientific Notes of Tavriada National V. I. Vernadsky University. – Series : Juridical sciences. – 2011. – Vol. 24 (63). № 1. 2011. – P. 246-250.

Investigate the legal basis of the common agricultural policy and EU level of harmonization number of legal provisions in national legislation of Ukraine requirements as *acquiscommunitaire* in the direction of establishing rules for marketing of agricultural products in the field of agriculture and rural development.

Keywords: *acquiscommunitaire*, harmonization, the EU Common Agricultural Policy, the rules of marketing of agricultural products.

Поступила в редакцию 14.05.2011 г.